

Дерев'яно Б.В. Захист прав громадян, суб'єктів господарювання - замовників та держави на якісні освітні послуги. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції)*, м. Кривий Ріг, 28 травня 2021 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2021. С. 53–56.

Дерев'яно Б. В.

*провідний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права
і порівняльного правознавства*

*Науково-дослідного інституту приватного права
і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор*

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН, ІНОЗЕМЦІВ, СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ - ЗАМОВНИКІВ ТА ДЕРЖАВИ НА ЯКІСНІ ОСВІТНІ ПОСЛУГИ

Статтею 53 Конституції України кожному надано право на освіту. А держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам [1]. Проте Конституція не сказала про забезпечення якості освіти. Це само собою розуміється, оскільки в іншому випадку заклад освіти не отримав би відповідні дозвільні документи і втратив би сам статус закладу освіти. Та сьогодні стає усе складніше відповідати потребам інформатизованого суспільства і надавати освітні послуги з урахуванням вимог інформаційного суспільства.

Зараз в Україні тривають процеси модернізації вітчизняного освітнього законодавства відповідно до взятих зобов'язань, закріплених в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. Як наслідок, законодавчих змін зазнають і господарсько-правові умови забезпечення діяльності з надання освітніх послуг в Україні. Окрім цього, на суб'єктів освітньої діяльності значний вплив чинить науково-технічний прогрес, цифровізація освітніх процесів, інтенсифікація технологічних змін та інновацій сукупно з глобалізацією соціально-економічних процесів, а також вплив обставин непереборної сили. Зазначене безумовно не сприяє стабільності сфери господарських відносин та досягненню соціально значущих результатів, якими є результати освітньої діяльності.

Деревянко Б.В. Захист прав громадян, суб'єктів господарювання - замовників та держави на якісні освітні послуги. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції)*, м. Кривий Ріг, 28 травня 2021 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2021. С. 53–56.

Забезпечення якості освітніх послуг є найпершою запорукою захисту прав на освіту громадян України та іноземців. Навіть безоплатно отримані освітні послуги насправді мають дуже високу вартість. Їх оплачує держава. Раніше вказувалося, що слід погодитися із класичною економічною теорією, згідно з положеннями якої будь-який товар, робота чи послуга має свою вартість. Якщо послуга надається безоплатно, то її вартість складає собівартість, тобто сума грошей, витрачена державою на її надання. Тому ефективність наданої освітньої послуги у сучасній капіталістичній економіці повинна завжди мати грошову оцінку [2, с. 232-233]. І через це споживачі мають право на якісні освітні послуги. Забезпечити якість послуг заклади освіти можуть різними способами.

Задовольняючи попит населення на якісну вищу освіту, державні інституції, наділені повноваженнями контролю, повинні за пріоритетне визначити якість освітніх послуг, що надаються в контексті господарської діяльності, яка провадиться ЗВО, забезпечення їх престижу, а також створення балансу між фінансовим станом університетських закладів та їх спроможністю надавати якісні й доступні освітні послуги [3, с. 27]. Є.Ю. Савчук зазначає, що з метою забезпечення якості освіти Законом України «Про освіту» передбачено наступні інструменти, процедури та заходи системи зовнішнього забезпечення якості освіти: стандартизацію; ліцензування освітньої діяльності; акредитацію освітніх програм; інституційну акредитацію; громадську акредитацію закладів освіти; зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання; інституційний аудит; моніторинг якості освіти; атестацію педагогічних працівників; сертифікацію педагогічних працівників; громадський нагляд; інші інструменти, процедури і заходи, що визначаються спеціальними законами [4]. Видається, що вкупі із здійсненням державних перевірок якості освітніх послуг може бути забезпечення й одночасним застосуванням заходів системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Слід підтримати пропозицію М.О. Тимошенка щодо запровадження концепції поліфункціональності ЗВО як однієї з ключових інтегральних характеристик сучасної системи вищої освіти, у результаті якої вища освіта постає як багатофункціональна система, що реалізується через традиційні та нові соціальні функції (освітня, науково-дослідна, організаційна, господарська), що зумовлює особливості правового регулювання діяльності ЗВО як

Деревянко Б.В. Захист прав громадян, суб'єктів господарювання - замовників та держави на якісні освітні послуги. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції)*, м. Кривий Ріг, 28 травня 2021 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2021. С. 53–56.

інституційної підсистеми, відповідальної за реалізацію суб'єктивного права на вищу освіту [3, с. 6].

В частині необхідності забезпечення високої якості надання освітніх послуг на сьогодні не втратила актуальності пропозиція щодо визнання атестації педагогічних та науково-педагогічних працівників непрямим засобом регулюючого впливу держави на діяльність закладів освіти [2, с. 394], а також пропозиція щодо застосування заходів господарської відповідальності до суб'єктів господарювання – роботодавців або державних органів зі сприяння зайнятості населення у разі невиконання ними соціально-комунальних зобов'язань та зобов'язань з організації підвищення кваліфікації і проходження професійної підготовки працівниками, які: мають обмежену працездатність; не мають вищої освіти; займають посади у державних органах, або які перебувають на обліку у службі зайнятості; а також надання пільг суб'єктам господарювання - роботодавцям, які є учасниками довгострокових освітніх програм у рамках угод із закладами освіти про підвищення кваліфікації [2, с. 396].

Нещодавно було запропоновано встановити умову надання освітніх послуг у неформальній освіті – державну реєстрацію суб'єкта господарювання та його добровільну сертифікацію з подальшим віднесенням їх до суб'єктів надання освітніх послуг, що відповідає умовам гармонізації українського законодавства до законодавства ЄС та його базовим принципам і стандартам освітньої діяльності. З урахуванням цього було запропоновано доповнити Закон України «Про освіту» статтею 51-1 «Добровільна сертифікація освітньої діяльності у неформальній освіті» [4, с. 172]. Це є виправданим та важливим.

Протягом останнього року якість освітніх послуг значно впала внаслідок застосування технологій дистанційного навчання в умовах всесвітньої пандемії. У наукових джерелах було визначено, що вимоги до інформаційно-технічного забезпечення суб'єкта надання освітніх послуг в режимі «онлайн» потребують врахування доступності використовуваних технологій для широкого кола здобувачів освіти, рівня володіння цифровими навичками й уміння користуватися технологіями онлайн навчання як безпосередніх надавачів, так і споживачів освітніх послуг [4, с. 22, 172]. У цьому зв'язку більше семи років тому нами було визнано дистанційну освіту формою навчання, яка за якістю послуг поступається заочній, вечірній та очній формам, а тому має надаватися як додаткові платні освітні послуги на основі договорів між закладами освіти і

Дерев'яню Б.В. Захист прав громадян, суб'єктів господарювання - замовників та держави на якісні освітні послуги. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції)*, м. Кривий Ріг, 28 травня 2021 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2021. С. 53–56.

зарубіжними державами або суб'єктами господарювання, і як виняток, – вітчизняним споживачам. Із метою забезпечення якості послуг закладів освіти наголошено на необхідності легального визначення переліку спеціальностей, за якими не можна буде отримати освіту заочно чи дистанційно [2, с. 396]. Видається, що комплексне впровадження запропонованих заходів дозволить забезпечити право громадян України, іноземців, суб'єктів господарювання - замовників та держави на якісну освіту.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Дерев'яню Б. В. Правове регулювання господарської діяльності навчальних закладів: дис. ... д-ра юрид. наук. Донецьк, 2014. 504 с.
3. Тимошенко М.О. Правове регулювання господарської діяльності закладів вищої освіти: теорія і практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук. Харків, 2021. 44 с.
4. Савчук Є.Ю. Господарсько-правове регулювання надання освітніх послуг. дис. ... докт. філософії. Вінниця, 2021. 217 с.